

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์: ทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์

Development of Creative Thinking in Performing Arts:

Triarchic Theory and Analytic Teams

รศนา สุวรรณน้อย และศศิวรรณ พชรพรรณพงษ์

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

rasanakaotoo25@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ โดยใช้ทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูในการสอนออกแบบการแสดง เนื่องจากทฤษฎีไตรอาร์ชกเป็นการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้การคิดวิเคราะห์เป็นแนวทางหลัก นำไปสู่การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์บทความนี้จึงนำเสนอประเด็นการนำเทคนิคทีมวิเคราะห์มาใช้เสริมร่วมกับทฤษฎีไตรอาร์ชก เพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ทฤษฎีไตรอาร์ชก เทคนิคทีมวิเคราะห์

Abstract

This article aims to present development concept for a creativity in performing arts. The concept was developed by using Triarchic Theory with Analytic teams method to be a teacher approach in performance design teaching. The Triarchic theory is based on a concept that students can be developed though analytical thinking which leads to a creative development. Thus, this article proposed an analytic team to support Triarchic theory to enhance students' analytical thinking that will support the students' creative thinking development.

Keywords: creative thinking ability in a dance performance, triarchic theory, analytic teams

1. บทนำ

นาฏศิลป์ไทยเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่แสดงให้เห็นอารยธรรมอันรุ่งเรืองของประเทศมาช้านาน ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการธำรงเอกลักษณ์ของชาติและได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 57 (1) ว่า “รัฐต้องอนุรักษ์ฟื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ” สอดคล้องกับหลักสูตรนาฏศิลป์ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 96) แต่ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยีทำให้อิทธิพลวัฒนธรรมทางตะวันตกหลังไหลเข้ามาในประเทศไทย เช่น การแต่งกาย การบริโภคอาหาร การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมส่งผลกระทบต่อค่านิยมของเยาวชนไทย ทั้งนี้เพราะเยาวชนไทยยังไม่เข้าใจธรรมชาตินาฏศิลป์อย่างเพียงพอ (รจนา สุนทรานนท์, 2555 :96) ประกอบกับการสอนนาฏศิลป์ของครูผู้สอนพบว่ามีความเข้มงวดเป็นระเบียบ และมีการฝึกปฏิบัติอย่างหนัก จนทำให้ผู้เรียนเกิดความเครียดไม่ชอบและเบื่อหน่ายในการเรียนนาฏศิลป์ ผู้เรียนมีหน้าที่เป็นผู้ตามและเป็นผู้รับการถ่ายทอดตลอด ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดด้วยตนเอง รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยการคิดของตนเองเป็นหลัก จากปัญหาดังกล่าวทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสามารถทางการคิดและทักษะการปฏิบัติของผู้เรียน ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่กล้าแสดงออก ขาดทักษะในการวิเคราะห์การแสดงต่างๆ ไม่สามารถสร้างสรรค์ทำร้ายด้วยตนเอง จึงทำให้การสอบภาคปฏิบัติออกมาไม่มีประสิทธิภาพ และทำให้นักเรียนมีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนวิชานาฏศิลป์ ดังนั้นบทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวคิด กระบวนการจัดการเรียนรู้ และตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์คิก (Triarchic Theory) ร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ (Analytic teams) ซึ่งส่งเสริมการคิดวิเคราะห์การแสดงจนรู้แจ้งสิ่งนั้นแล้วนำไปสร้างสรรค์ผลงานตลอดจนนำไปแสดงในชีวิตจริงได้

2. การคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์

ความคิดสร้างสรรค์นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งกับการเรียนรู้วิชานาฏศิลป์ เนื่องจากจะนำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่ การสร้างผลงานการแสดงใหม่ ซึ่งไม่ใช่เป็นเพียงแค่สร้างความบันเทิงรื่นเริง แต่ยังมีการแสดงหลายชุดที่เป็นสื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งที่เป็นมรดกของชาติหรือสิ่งที่กำลังสูญสิ้นไป

กิลฟอร์ด (Guilford, 1968: 65) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมอง เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลายทิศทางหรือแบบอเนกนัย และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (originality) ความคล่องในการคิด (fluency) ความยืดหยุ่นในการคิด (flexibility) และความละเอียดลออในการคิด (elaboration) ดังนั้น ความคิดอเนกนัย หรือความคิดแบบกระจาย จึงตรงข้ามกับความคิดเอกนัย หรือความคิดในทิศทางเดียวกันในขณะที่ความคิดอเนกนัย มุ่งส่งเสริมให้เกิดความคิดมาก หลากหลาย ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพราะเชื่อว่าความคิดอเนกนัยจะเป็นหนทางให้ค้นพบความคิดที่ดีที่สุดมีคุณภาพหรือความคิดสร้างสรรค์

ทอร์แรนซ์ (Torrance, 1972: 278) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นความสามารถของบุคคลในการสร้างผลผลิตเพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลิตผลใหม่ ๆ การรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมาแล้วเชื่อมโยงให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ และสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่จำเป็นต้องสมบูรณ์อย่างแท้จริง ผลงานนั้นอาจอยู่ในรูปของผลิตผลทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเป็นเพียงกระบวนการ หรือวิธีการก็ได้

ความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์นั้น มีผู้วิจัยหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ ความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ คือคะแนนความสามารถในการคิดประดิษฐ์ท่ารำหรือการแสดงออกด้วยตนเองของผู้เรียนที่แสดงออกถึงการคิดประดิษฐ์ท่ารำหรือผลงานนาฏศิลป์ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่ให้แตกต่างไปจากเดิมไปจากเดิม (ชุตติกาญจน์ รุ่งเรือง, 2552 :7) ความสามารถในการคิดท่ารำ โดยนำท่านาฏยศัพท์และภาษาท่านาฏศิลป์มาใช้ประดิษฐ์ท่ารำ (มจรส วงศ์อำไพ, 2553 :8) การคิด การจัดทำ แต่งและสร้างสรรค์กิริยาอาการท่าทางที่เกี่ยวกับการแสดงเพื่อสื่อความหมายแทนคำพูดหรือลักษณะการออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำโดย ยึดภาษาท่าและแม่ท่าทางนาฏศิลป์มารังสรรค์ให้เป็นท่ารำที่มีความหมายที่แปลกใหม่น่าสนใจซึ่งจะทำให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะหรือที่เรียกว่านาฏยลักษณะใหม่ขึ้นของชุดการแสดงนั้น ๆ (พัชรียา ทองนพแก้ว, 2553: 9)

สรุปได้ว่า ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ หมายถึง ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง โดยสร้างสรรค์ท่าทางจากนาฏยศัพท์และภาษาท่าทางนาฏศิลป์ให้สอดคล้องกับเรื่องราวของบทละคร บทเพลงที่กำหนดและเกิดความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิด คล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ โดยมีลักษณะของท่าทางที่แปลกใหม่ มีความหมาย คิดท่าทางได้หลากหลาย สามารถใช้อองค์ประกอบนาฏศิลป์ได้เหมาะสมสร้างสรรค์ผลงานตามเวลาที่กำหนด ผลงานมีความสวยงามอ่อนช้อยตามรูปแบบนาฏศิลป์

3. ทฤษฎีไตรอาร์ชิก

ทฤษฎีไตรอาร์ชิก (Triarchic Theory) หรือบางท่านเรียกว่าทฤษฎีสามศร หรือทฤษฎีสามประสาน ของสเติร์นเบอร์ก ได้แยกกระบวนการของชาวปัญญาออกเป็น 3 ทฤษฎีย่อย คือ ทฤษฎีย่อยด้านการคิด (Componential Subtheory) ทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์ (Experiential Subtheory) และทฤษฎีย่อยด้านการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม (contextual Subtheory) ซึ่งความแตกต่างระหว่างทฤษฎีย่อยด้านประสบการณ์และทฤษฎีย่อยด้านปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมจะใช้ทฤษฎีย่อยด้านการคิดเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กัน (Sternberg & Sternberg, 2012: 19)

สเติร์นเบอร์กได้แบ่งแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการวิเคราะห์ (Analytical Abilities) คือ ความสามารถของบุคคลที่จะเปรียบเทียบความเหมือน ความแตกต่าง วิจาร์ณ ตัดสินใจ และอธิบายโดยมีเหตุผลประกอบ
2. ความสามารถในการสร้างสรรค์ (Creative Abilities) คือ ความสามารถในการสู่สถานการณ์ใหม่หรืองานใหม่ แก้ปัญหาด้วยความคิดสร้างสรรค์ การประดิษฐ์ การจินตนาการ การออกแบบและการคาดคะเน เป็นแนวคิดที่แปลกใหม่ไปจากสิ่งเดิมๆ
3. ความสามารถในการปฏิบัติ (Practical Abilities) คือ ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้บุคคลสามารถสำเร็จได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งเรื่องเกี่ยวกับโรงเรียน หรือเรื่องการทำงาน รวมถึงความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

สเติร์นเบอร์ก ได้เสนอวิธีที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ที่นอกเหนือไปจากการให้ความสำคัญกับความสามารถในด้านการจำและความสามารถในการวิเคราะห์ ก็คือในการจัดการเรียนการสอน จะต้องครอบคลุมในทักษะทั้ง 4 ด้าน (Sternberg & Sternberg, 2012: 21) ดังนี้

1. การระลึกข้อมูล (Recall) หรือการจำ (Memory) คือผู้เรียนจะต้องระลึกและสามารถบอกได้ว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน อย่างไร
2. การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) คือผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเมินและตัดสินใจในการทำสิ่งต่างๆได้
3. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) คือผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ ประดิษฐ์ คิดค้น จินตนาการ สมมติหรือสร้างได้

4. การคิดเชิงปฏิบัติ (Practical Thinking) คือนักเรียนสามารถปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริง และแสดงขั้นตอนของการปฏิบัติได้

การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ซิกของสเตรนเบอร์กนี้มาประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชานาฏศิลป์ ให้สามารถวิเคราะห์ท่าทาง สร้างสรรค์การแสดง และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ มีกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

อธิบายจุดมุ่งหมายและเรื่องที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้และทำได้เมื่อจบบทเรียน

2. ชี้นสอน

จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ทำได้เมื่อจบบทเรียน

3. ชี้นฝึกทักษะ

ฝึกทักษะให้นักเรียนพัฒนาความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้อย่างสมดุล

4. ชี้นประเมินผล

ประเมินความสามารถทางการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้ของนักเรียน

ในการแสดงนาฏศิลป์ส่วนใหญ่เป็นการแสดงเป็นทีม ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนควรมีเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมการทำงานหรือเรียนรู้เป็นกลุ่มให้ผู้เรียน เทคนิคที่มีวิเคราะห์จึงเป็นเทคนิคหนึ่งที่จะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

4. เทคนิคทีมวิเคราะห์ (Analytic teams)

เทคนิคทีมวิเคราะห์ เป็นเทคนิคหนึ่งในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Collaborative Learning) เป็นเทคนิคที่ให้สมาชิกในทีมมีบทบาทหน้าที่และงานโดยเฉพาะ เพื่อปฏิบัติการอ่านสิ่งที่ได้รับมอบหมาย การฟังบรรยาย หรือดูวีดิทัศน์ บทบาทต่าง ๆ ของสมาชิก เช่น ผู้สรุป ผู้เชื่อมต่อข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับมอบหมายกับความรู้เดิม หรือสิ่งแวดล้อมภายนอก ผู้นำเสนอ และผู้วิจารณ์ เน้นกระบวนการวิเคราะห์มากกว่ากระบวนการกลุ่ม

เทคนิคนี้มีประโยชน์ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจกิจกรรมที่เน้นการวิเคราะห์อย่างหลากหลาย และมีประสิทธิภาพเมื่อครูมอบหมายหน้าที่ต่าง ๆ ในการฝึกหัด โดยแบ่งกระบวนการออกเป็นส่วนต่าง ๆ และมอบหมายให้เป็นรายบุคคล ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติในเวลาเดียวกัน เป็นการให้ผู้เรียนเตรียมการเพื่อแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนขึ้น

การจัดตั้งทีม สมาชิกแต่ละคนจะได้รับมอบหมายงานที่แตกต่างกัน เพื่อดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมทุกคน เพราะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถบอกได้ว่า งานของฉันทือเป็นนักวิจารณ์ หรือคิดคำถาม หรือหาตัวอย่าง เป็นต้น การกำหนดหน้าที่ทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมมากขึ้น ช่วยให้ผู้ที่ชอบทำกิจกรรมและไม่ชอบกิจกรรมต้องมีส่วนร่วมในทีมทุกคน (Barkley, Cross & Major, 2014: 249) มีแนวทางจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. แบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน ตามความถนัดหรือความสนใจของผู้เรียน

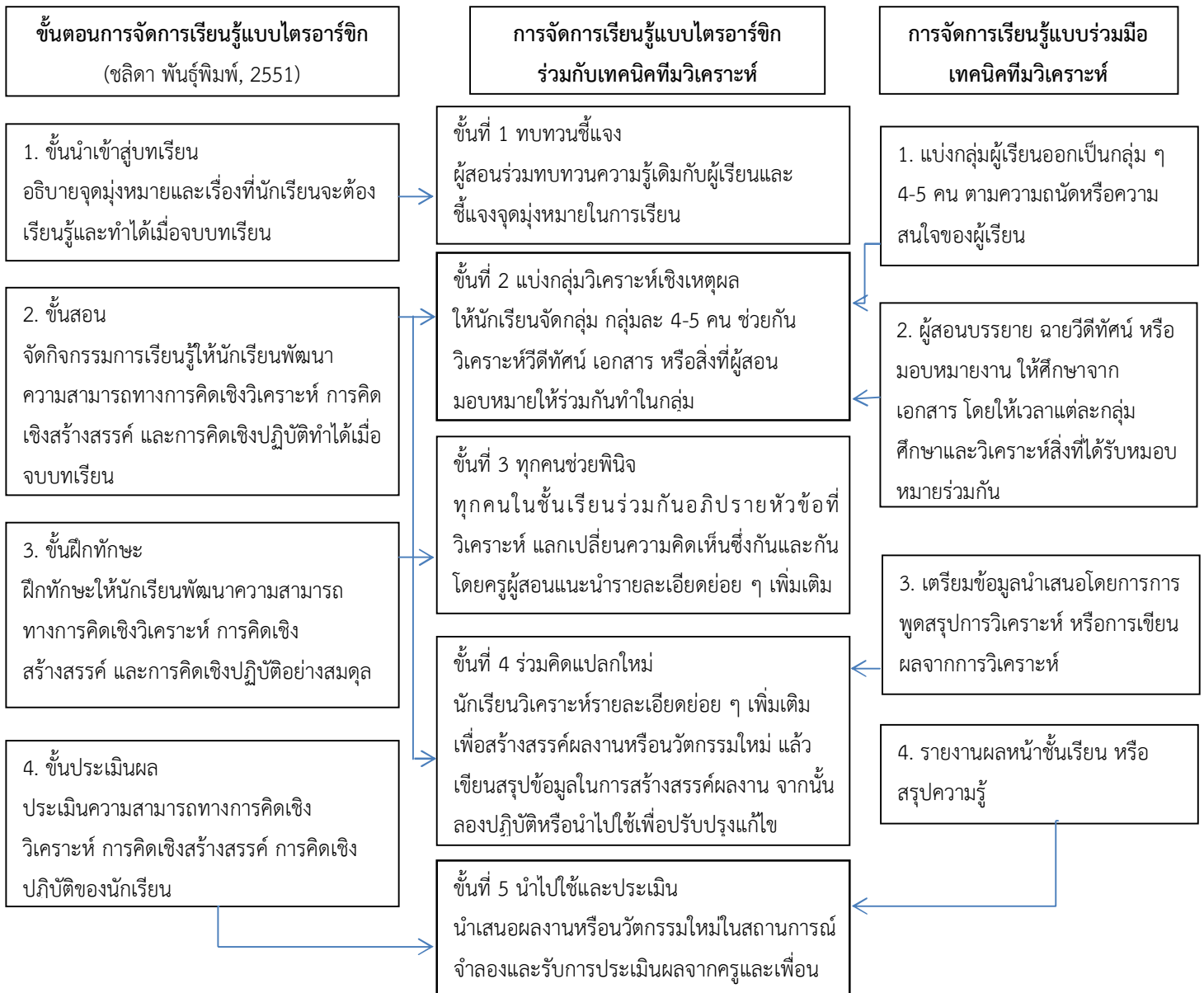
2. ผู้สอนบรรยายฉายวีดิทัศน์ หรือมอบหมายงานให้ศึกษาจากเอกสาร โดยใช้เวลาของแต่ละกลุ่มศึกษาและร่วมกันวิเคราะห์สิ่งที่ได้รับมอบหมาย

3. เตรียมข้อมูลนำเสนอ โดยการพูดสรุป หรือการเขียนผลจากการวิเคราะห์

4. รายงานผล หรือสรุปความรู้หน้าชั้นเรียน

5. การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์

ผู้เขียนได้นำขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ มาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ แสดงตามผังภาพที่ 1 ดังนี้

ผังภาพที่ 1 แสดงการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์

จากผังภาพที่ 1 อธิบายการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทบทวนชี้แจง

ผู้สอนชี้แจงจุดมุ่งหมายในการเรียน และร่วมทบทวนความรู้เดิมกับผู้เรียน

ขั้นที่ 2 แบ่งกลุ่มวิเคราะห์เชิงเหตุผล

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มจำนวนกลุ่มละ 4 - 5 คน นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ถึงความเป็นมาในการประดิษฐ์กระบวนท่ารำ จากวีดิทัศน์การแสดงชุด “ระบำชานวนา”

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำรำจากท่าทางการเกี่ยวข้าว

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำรำมาจากท่าทางการไถนา

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำรำมาจากท่าทางการหว่านเมล็ดข้าว

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=UTBI55Uisw>)

ขั้นที่ 3 ทุกคนช่วยพินิจ

นักเรียนและครูร่วมกันอภิปรายทำรำ จากวีดิทัศน์ที่ได้ดู โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์ความเป็นมาของทำรำ และครูร่วมกับนักเรียนอภิปรายถึงองค์ประกอบต่างๆในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ชิ้นใหม่ เช่น ความอ่อนช้อยของทำรำ จังหวะของเพลง การแต่งกาย และอุปกรณ์ในการแสดง เป็นต้น เมื่อนักเรียนวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ได้แล้ว จะสามารถนำไปสร้างสรรค์รายละเอียดย่อย ๆ ของการแสดงในทีมตนเองได้

ภาพที่ 4 ตัวอย่างอุปกรณ์ในการแสดง

ขั้นที่ 4 ร่วมคิดแปลกใหม่

ครูกำหนดให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม สร้างสรรค์ทำรำ โดยคิดประดิษฐ์ท่ารำจากการวิเคราะห์ท่าทางการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น มาสร้างสรรค์ท่ารำให้เกิดความอ่อนช้อย แล้วเขียนสรุปข้อมูลท่ารำและองค์ประกอบต่างๆในการสร้างสรรค์ท่ารำ ประกอบเพลงลงในรูปแบบของหนังสือเล่มเล็ก จากนั้นนักเรียนฝึกปฏิบัติท่ารำร่วมกันในกลุ่ม

ภาพที่ 5 ตัวอย่างหนังสือเล่มเล็ก

ขั้นที่ 5 นำไปใช้และประเมิน

นักเรียนนำเสนอข้อมูลองค์ประกอบการแสดงด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ในการสร้างสรรค์ท่ารำ (หนังสือเล่มเล็ก) จากนั้นทำการแสดงในสถานการณ์จำลอง และฟังผลประเมินการแสดง

6. บทสรุป

แนวความคิดการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีไตรอาร์ชกร่วมกับเทคนิคทีมวิเคราะห์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียน มีทักษะด้านการวิเคราะห์ และทักษะการทำงานเป็นทีมไปพร้อม ๆ กัน โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ ข้อมูล หรือเนื้อหาในการเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันด้วยเหตุผลภายในกลุ่มหรือในทีมของตน จนเกิดความรู้แจ้งแล้วสามารถสร้างสรรค์ผลงานการแสดงใหม่ซึ่งนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริงได้สมดุล

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชลิดา พันธุ์พิมพ์. (2551). การเปรียบเทียบปัญญาแห่งความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักการสอน และการประเมินสามประสานของ สเตรินเบอร์ก กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการ เรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชุตिकाญจน์ รุ่งเรือง. (2552). การเปรียบเทียบความรู้ ทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พัชรียา ทองนพเก้า. (2553). การพัฒนาชุดระบำนาฏลีลาบูชาพรหม กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มธุรส วงศ์อำไพ. (2553). การเปรียบเทียบความรู้ ทักษะปฏิบัติ และความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปากับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- รจนา สุนทรานนท์. (2555, กรกฎาคม - ธันวาคม). ทักษะกระบวนการสอน วิชานาฏศิลป์ไทยและดุริยางค์ไทย สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช, 25 (2), หน้า96
- สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม (2558). **ระบำชาวนา Thai Dance Classical**. ค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560 จาก <https://youtu.be/LUTBI55Uisw>
- Barkley, E. F., Cross, K. P., & Major, C. H. (2014). **Student Engagement Techniques : A Handbook for College Faculty**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Guildford, J. P. (1968). **Personality**. New York: McGraw - Hill Book Company (1972).
- Torrance, E. p. (1972). **Rewarding creativity behavior**. New York: Prentice Hill.
- Sternberg, R. J. & Sternberg, K.. (2012). **Cognition**. (ed. 6th). California: California State University